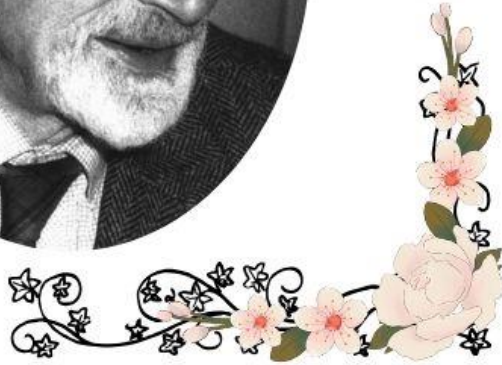

Rauf Nasuhoglu

1915 - 1996

Eşi Şükran Nasuhoğlu

Rauf Nasuhoğlu 1915 yılında Manisa'nın Gördes ilçesinde büyük bir çiftlik, daha doğrusu köy sahibi bir babanın, İhsan Nasuhoğlu ' nun İlk çocuğu olarak dünyaya geldi Güzel bir eylül günüydü; evde pekmez kaynatılıyordu. O zamanlar memleketin pek sınırlı dışsatım ürünlerinden biri olan tütün ekimi yaptırdı babası ve geniş arazisinden meşe palamudu toplatırdı. Böyle bir çiftlikte büyümek, babasının yaptırdığı meşakkatli tütün ziraatini ve tüm köy halkının bunun için nasıl çalıştığını yakından izlemek, karakterinin oluşmasında çok etkili oldu. Belki de bu yüzden ömür boyu kırı, dağı, tüm doğayı sevdi. Yağmur onu hep mutlu etti. Gene bu yüzden çalışan İnsanı, eliyle bedeniyle doğadan rızkını çıkarmağa çabalayan köy insanını sevdi, saydı, yakınlık duydu.

İhsan Nasuhoğlu oğlunun köy çocuklarından farklı yetişmesi gereğine İnanıyordu ve Gördes İlkokulu' nu yeterli bulmuyordu. Munis, sevecen bir kasaba kadını olan annenin oğlundan bu kadar erken ayrılmaya karşı çıkması onu hiç etkilemedi. Rauf' un 8 yaşında İzmir Atatürk Lisesi'nin Buca'daki ilk kısmına yatılı gönderdi. Yatılı öğrencilik Manisa Ortaokulu ve İzmir Atatürk Lisesi'nde sürdü. Babası oğlundan en İyiyi, daima birinci olmasını bekliyordu -Ders notlarında ufacık bir gerilemeğe bile tahammülü, hoşgörüsü yoktu. Rauf, babasına kıvanç vermeği başardı. Bütün lise hayatında çok başarılı bir öğrenci oldu. Sadece tatilleri geçirdiği çiftlik hayatını da toprağı, atı ve doğallığı ile hep sevdi.

İzmir Atatürk Lisesi fen kolundan pekiyi derece ile mezun oldu. O yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı temel fen bilimlerinde duyulan gereksinimi karşılamak amacı ile yurtdışına sınavla

öğrenci gönderiyordu. 1932 yılında İzmir Lisesi fen kolundan sınavı kazanan beş öğrenciden biri de Rauf Nasuhoğlu idi. Başladığı tıp öğrenimini bırakıp Fransa 'nın Nancy Üniversitesi'ne gitti. Lisede öğrendiği Fransızca yeterliydi. İlk günler yadırgadığı öğrencilerin Şarap içmesine ve danslı partilere de çabuk alıştı; başarılı bir üniversite öğrenciliği yaşadı. Nancy ' de okuduğu yıllarda tatillerini Almanya' da geçirme alışkanlığı ona yeni bir dil,

Almanca kazandırdı. Nancy Üniversitesi'ndeki öğreniminde, önce İki yıl büyük lise diye nitelenecek programda matematik özel sınıfına devam ederek burayı başarı ile tamamladı ve daha sonra üniversitenin fizik lisans bölümünde üç yıllık başarılı bir öğrenim sonunda lisans diplomasını aldı.

Yurda döndüğünde, Malatya Lisesi fizik-kimya öğretmenliğine atanmıştır. Buradaki İki yıllık hizmetinden sonra, askerlik görevi için orduya katılmış; yedek subay olarak Kimya sınıfında Ankara' da Hava Kuvvetleri Laboratuvarı'nda görevlendirilmiştir. Liselerin öğretmen ihtiyacı dikkate alınarak liseye öğretmen olarak atanmak üzere ordudan erken terhis edilmiştir.

Terhisten sonra, 1943 yılında 100. yılını kutlayan Trabzon fizik-kimya Lisesi' nin öğretmenliğine atanarak bu lisede iki yıl görev yapmıştır.

Prof. Dr. Rauf Nasuhoğlu' nun üçüncü görev yeri, Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü olmuştur. Bu kuruluştaki başarılı ve hizmetlerinden yararlı sonra, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü fizik öğretmenliğine atanarak, aynı Ankara binada bulunan Fakültesi Üniversitesi Fen (AÜFF)'nde de öğretim görevlisi olarak göreve başlamıştır. 1951 yılında Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'nde doktora derecesini almıştır. 1953 yılında Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'ne geçerek, Gazi Eğitim Enstitüsü'nden ayrılmıştır.

Aynı Fakültede doçentlik çalışmalarını tamamlayarak üniversite doçenti unvanı almış ve (1954-1957) yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde Argon Laboratuvarı'nda, atom fiziği konusunda —Barış İçin Atom Programı— çerçevesinde araştırma ve çalışmalar yapmıştır.

1960-1961 döneminde de Almanya' nın Mainz Gutenberg Üniversitesinde misafir hoca olarak araştırmalara katılarak yayımlar yapmıştır.

Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'nde profesörlüğe yükselterek kadroya atanan Prof. Dr. Rauf Nasuhoğlu, aynı fakültenin fizik bölüm başkanlığı ve fakültenin dekanlığı ve üniversite senatosu üyeliği, Ankara Üniversitesinin UNESCO temsilciliği görevlerini belli dönemlerde yerine getirmiştir. Nisan 1983 tarihinde aynı fakülteden emekliye ayrılmıştır.

Yarım yüzyıllık bir arkadaşlığın yoğun yaşantısı, güven ve güvencesi içinde bir gün onu kaybedebileceğim nasıl aklıma hiç gelmediyse, onu tabutu başında bir şeyler söyleyebileceğimi de hiç düşünmezdim. Yaşam ne tuhaf... Gün oluyor aklın hayalin almadığı bir durum içinde buluveriyor İnsan kendini ve uyum gösteriyor.

Şimdi Raufcuğum' un başucunda konuşmak ihtiyacını nasıl ve neden duydum diye düşünüyorum. Sanırım konuşmalar bana yetmedi. O saf, o dürüst, o coşkulu, o çalışkan, o insancıl insanı yeterince betimlememişti. Duyguları, özellikle o atmosfer içinde ifade edebilmek ve duyurabilmek kolay değildi. Onu en iyi tanıyan, onunla öğrenci-öğretmen, karı-koca, İki arkadaş olarak dertleri, sevinçleri, kısaca tüm hayatı paylaşan ve bundan kendine bir de kıvanç payı da çıkararak bir İnsan olarak onu anlatmaya çalışmak bana düşmez miydi? Perişandım; hiç konuşamamak, ağlamak olasılığı vardı. Ama olsun, denemeliydim...

Fizik onun ilk aşkıydı ve bu yüzden bu fakülteyi ve siz fizikçileri hep biraz kıskanmışımdır. Benim asıl değinmek istediğim Rauf' un eğitimci kişiliği. Pek çok üniversite hocasında pek rastlanmayan bir davranışı Rauf da ömür boyu izledim. Eğitimi bir bütün sayardı. Üniversite öğreniminin bunun bir parçası olduğuna inanırdı. Bu hatta nedenle ortaöğrenime İlköğrenime olan İlgisini hiç yitirmedi, Tüm meslek yaşamında Millî Eğitim Bakanlığı'ndan gelen her teklife eğitim, özellikle fen eğitimi İçin her projede çalışmayı görev sayar, bu görevi zevkle coşkuyla üstlenirdi. Sanırım siz genç fizikçilere Rauf' un en önemli mirası bu olmalı.

Onun öğrencisi olmaktan ve 50 yılı onunla paylaşmaktan her zaman haz ve kıvanç duydum. Umarım bu duygular ömrümün geri kalan bölümünde de bana yaşamak gücü verecektir.

Gerçekten Rauf, öğretmenliği bütün içtenliği ile büyük coşkuyla yaptı Tüm öğrencileri ile ömür boyu çok İyi İlişkiler içinde oldu. Sevgili öğrencisi Prof. Dr. Süleyman Bozdemir 'in Rauf ' u yitirdikten sonra Cumhuriyet ' İn Bilim ve Teknik Dergisi ' nde yayımlanan güzel yazısına aldığı 12.6.1981 tarihli mektubunda Rauf bu yönünü kendisi ne kadar güzel ifade etmiş.

Gene sevgili öğrencisi Prof. Dr. Arsin Aydın Uraz' da yaptığı konuşmada” korkulan, sonra sevilen hocalıkla başlayıp yüzme arkadaşlığı ile süren " İlişkilerini anlatırken, Rauf ' un yaşam ve öğretmenlik felsefesini ne kadar İyi belirtti.

O günlerde acımı paylaşan dostlarla dertleşirken Rauf ' un pek çok özelliği, pek çok güzel yönü konuşuldu. Türk Dil Kurumu' ndan dostları bana onun ne kadar iyi bir dilci olduğunu hatırlattılar, Gerçekten Rauf kullandığı üç yabancı dili çok İyi bilirdi. Ama asıl tutkusu Türkçe, özellikle Öztürkçe oldu. Birkaç genç arkadaşı ile beraber heyecan ve coşkuyla çalışıp Türk Dil Kurumu İçin hazırladığı Fizik Terimleri Sözlüğü sanırım bu alanda tek kaynak. Bu çalışma sürecinde her kelime üzerinde günlerce durur; herkesi, özellikle beni, bıktırıncaya kadar kelimeler üzerinde düşünmeye zorlardı. Her telimi meslektaşları ile tartışmaya bayılırdı.” Bilgi — sayar ' ın " Bilgi — İşler ' in tüm anlamını ifade etmediğini düşünür, onun benimsenmiş olmasına cidden üzülürdü. Her bilim dalının kendi alanında Türkçe' yi işleme ve geliştirmesi gereğine inanırdı. Aksi halde güzel Türkçemiz ‘in Arapça ve Farsçadan arınıp Batı dilleri baskısı altında kalması, iletişim ve teknolojinin hızla geliştiği dünyamızda kaçınılmaz olacak diye kaygılanırdı.

Rauf ' un tüm ömrü bilim ve bilimsel araştırmaların ve çağdaş bir eğitimin geliştirildiği ve uygulandığı, demokratik kurallarla yönetilen üniversite amacına yönelik bir çaba içinde geçti. Zaman zaman büyük hayal kırıklıkları yaşadı; bombalarla susturulmak, sindirilmek İstendi. Ama o hiç yılmadı. Sevgili arkadaşı Burhan Cahit Ünal' ın dediği gibi fizik için gerekeni zamanında ve gözünü budaktan sakınmadan yapan haklı bir mücadele verdi.

Fizik için yaptığı son hizmet sekiz yıl önce üç dairemizi bağışlayarak,15 genç fizikçi arkadaşımızı katılmağa ikna ederek ve birçok bürokratik engeli göğüsleyerek kurduğu Türk Fizik Vakfı oldu. Dilerim genç meslektaşları vakıf hizmetlerinin sürekliliğini sağlar ve Rauf Hoca'nın beklentilerini gerçekleştirirler.

Sanırım ömür boyu sürdürdüğü çabaların ödülünü yetiştirdiği İyi fizikçilerle aldı. Çağdaş ve Atatürkçü bir eğitim için verdiği uğraş ona Türk Eğitim Derneği'nin 1987 Yılı Hizmet Ödülü'nü kazandırdı. AU Fen Bilimleri Enstitüsü'nün lisans üstü eğitime hizmetleri için teşekkür belgesi ve Fizik Mühendisleri Odası'nın mühendislik eğitimine katkıları için teşekkür plaketini yaşamının güzellikleri sayardı.

Üniversite, eğitim ve gençlik konularında yazmak zevkle ve sorumluluk duygusu ile yaptığı bir uğraştı. Genel olarak Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinde yayımlanan altmış kadar makalesinin çeşitli çevrelerden özellikle Atatürkçü kesimden aldığı olumlu tepkileri çok önemserdi.

Kişisel menfaatlerinden sıyrılmış, çalıştığı kurumun ve toplumun yararlarını kendininkilerin önüne çıkarmış az insan tanıdım. Rauf onların birincisiydi. Dekanlık yaptığı sürede makam arabasını hiç kullanmadığını, fakülte bahçesinin güllerini, leylaklarını özenle korumağa çalıştığını hatırlıyorum.

Müzik, onun yaşama sevincinin bir parçasıydı. Müzik zevki geniş bir yelpazeye yayılırdı. Bir tutkusu olan Klasik Batı Müziği'nden, dünya halklarının folklorik müziğine, Fransız şansonlarından, Rus korolarından, Azeri Halk Türküleri 'ne kadar çok çeşitli müziği zevkle ve anlayarak dinlerdi. Senfoni orkestralarının konserlerini hiç kaçırmazdı. Sanırım 1947 yılıydı; tanınmış bir şef, Herman Scerchen DTCF (Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi) konferans salonunda Beethoven ' ın tüm senfonilerini seslendirdi. Bu, o zamanki gelirimiz (ayda 25 lira) için bir lükstü. Lüksü hiç sevmediği halde, bu konserlere gittik. Konserlerden önce çalınacak parçayı evde en iyi seslerden, en iyi orkestralardan dinlerdi; bunun az sonra konseri dinlerken biraz hayal kırıklığı yaratacağım bile bile Ömrünce alış-veriş için ne arzu duydu ne de zaman ayırdı. Ama bir müzik seti için günlerce araştırma, İnceleme yapar ve dış gezilerinden pek çok güzel plakla dönerdi. Bensiz çıktığı gezilerinden, bana çok zevkli, güzel hediyeler aldığını da nasıl unutabilirim?

Evlilik birliğine gönülden bağlıydı. Pek çok genç akrabamızı, pek çok öğrencisini evlenmeğe teşvik eder; onların nişan yüzüklerini takmaktan , nikah şahitliklerini yapmaktan zevk duyardı . Ancak yaptığı konuşmalarda evliliğin zorluklarına, hayatın sert gerçeklerine değinmeden edemezdi. Ben de " Gençleri evlenmekten vazgeçireceksin , daha tatlı sözler bulamaz mısın ? " diye eleştirirdim.

"Yaşamı tüm gerçekleri ile ve dürüstçe kabullenmemiz gerekir " derdi.

Yaşamın kıymetini bilirdi; doğadan ve doğal olmaktan hiç vazgeçmedi. Uzun yürüyüşler, uzun yüzüşler onun büyük bir hazla doğa ile bütünleştiği yaşam dilimleri İdi. Sanırım dans etmek de ...Her olayı bir espri süzgecinden geçirirdi; 12 Mart' ta gözaltına alınışını bile büyük bir mizah olayı olarak aylarca dostları ile paylaştı. Sevgili İ. Hakkı Duru' nun dediği gibi son beş yılını kendinden ve sevdiklerinden çalan o amansız hastalığa kadar hep genç yaşadı.

Umarım sevgili çalışkan öğrencisi Fevzi Köksal' ın dilediği gibi Türkiye ye üniversitelere, fen eğitimine, insanlığa yaptığı hizmetler öğrencileri tarafından daha genç kuşaklara aktarılır ve unutulmaz.

Prof. Dr . Süleyman Özoğlu

Fransa' da fizik lisans diploması ile yurda dönen ve Malatya Lisesi'nde fizik-kimya öğretmeni olarak göreve başlayan genç Nasuhoğlu' nu bu lisedeki öğrencilerin meraklan, ilgileri ve öğrenmeye istekli ve açık olmaları etkilemiştir. Bu öğrencilere bir şeyler verebilmek için hem öğretme hem de öğrenme boyutlarında iki yıl yoğun bir çalışma dönemi geçirmiştir. Okulda laboratuvar yoktur ama Laybold Fizik Takımı vardır. Genç öğretmenin kendisinin de henüz laboratuvar ve laboratuvar yaptırma deneyimi yoktur. Bu koşullarda öğrencilere bir şey göstermek amacı İle yoğun bir uğraş vermektedir.

Trabzon Lisesi'ndeki görevi sırasında ise, enerjik, zeki ve çalışkan öğrencilerin iki yıl deneyimli fizik-kimya öğretmenine sağladığı kolaylık onu bu ölçüde teşvik etmiştir. Okulda, fizik ve kimya laboratuvarları vardır; öğrencilerin çalışabileceği bir salon bulunmaktadır. Fen öğretimi açısından olanaklar çok İyidir. Genç öğretmen Nasuhoğlu' da, bu okulda, fen dersleri öğretimi çerçevesinde öğrencilere laboratuvar yaptırma çalışmaları İle deneyim kazanmağa başlamıştır.

Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü fizik Öğretmenliği İse, Nasuhoğlu' nun meslek yaşamında bir dönüm noktasıdır. Kendi ifadesi ile, “Ben o okulda çalışmalarım ile öğretmen oldum ve öğretmenliğin ne olduğunu anladım ” diyen Prof. Nasuhoğlu, bu dönemi öğretmenliğin stajyerlik dönemi olarak değerlendirmektedir. Belli öğrenimi görmekle, belli bir lisans diplomasını almış olmakla öğretmen olunmadığını gören Nasuhoğlu "Bilen öğretir " görüşünün doğru ve yeterli olmadığı kanısına varır. Öğrencilere sistemli laboratuvar yaptırmak, öğrencilerle beraber kaynak arama, geliştirme ve kazandırma gibi çalışmalara başlayıp, öğrenciler ile bir kitabın tercümesini de gerçekleştirmiştir. Bu çalışmalara katılan öğrenciler,

başarılı öğretmenler olarak eğitim-öğretimimize hizmet vermişler ve hatta halen vermektedirler.

Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü ile Ankara Fen Fakültesi 'ndeki görevi sırasında Nasuhoğlu, liselerde fizik eğitimi konusunda laboratuvar araçları, örneğin Fiphywe (five) takımını kullanmak ve öğretmenler için hizmet İçi kursları gibi eğitim etkinliklerinde de bulunmuştur. 1974 yılında hazırlanmış olan program çerçevesinde ortaokul

fizik kitapları hazırlamıştır. Bunu öğretmen okulları için fizik kitabı yazım çalışmaları izlemiştir. 1950 'li yıllarda, uluslararası kuruluşların başlattığı öğretim ve fen bilimi öğretimi programları çalışmalarını izlemiş ve bunlara katılmıştır. Bu çerçevede hizmetler vermiş; Fiziksel Bilimler Hazırlama Komitesi (PSSC) Fiziği diye bilinen kitabın tercümesi işini kurduğu bir ekip ile başlatmış ve gerçekleştirmiştir. Bu program liselerimizde Modern Fizik diye yer almıştır. Bu program çerçevesinde PSSC kitabı ve uygulaması için öğretmen yetiştirme ve öğretmenler için, hizmet içi eğitim çalışmalarında hizmet vermiştir.

Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi dekanlığı görevinde iken, Ankara' da Fen Lisesi kurma hazırlıklarına katılmış, gelişen hazırlıklar çerçevesinde bu projede program geliştirme kitapların tercüme ve redaksiyonu gibi hizmetleri yanı sıra proje program koordinatörlüğü görevini yürütmüş, Fen Lisesi'nin kuruluşunda, modern programların uygulanışında ve geliştirilişinde etkin ve yapıcı rol oynamıştır. Ankara Fen Lisesi'nde uygulamaya konulan modern fen programlarının liselerimize yaygınlaştırılması çalışmalarında 10 yılı aşkın bir süre MEB Fen Öğretimini Geliştirme Bilimsel Kurulu Üyesi olarak görev vermiş ve bu konudaki araştırma projelerinde hazırlayıcı ve yürütücü olarak büyük katkılarda bulunmuştur.

Prof. Dr. Nasuhoğlu ' nun orta ve yüksek öğretim düzeyindeki fen öğretimi ve özellikle fizik öğretimi programındaki yetersizlikleri gidermeğe yönelik ve çağın gerektirdiği fencilerin, bilim adamlarının yetiştirilmesini amaçlayan çalışmalara katıldığını ve katkılar getirdiğini görmekteyiz. Özellikle, fizik öğretiminde, gösteri deneylerinden manipülasyon deneylerine, sabit İstasyon deneylerinden, öğrencilerin paralel deney yapma çalışmalarına geçmeleri gereğini esas alarak program ve uygulamalar geliştirmesini sağlayan çalışmalarda da öncü ve etkili olmuştur. Fen ve fizik öğretiminde dogmatik anlayış ve yaklaşımdan kurtularak, bilimsel

araştırmaya yönelmek, öğrencinin merak ve hevesini canlı tutacak içerik, yöntem ve araç-gereç ve özellikle kitap geliştirilmesi çalışmalarını başlatma ve yürütmede değerli hizmetler vermiştir.

Sayılan hizmetleri ve görevleri yanı sıra Prof . Dr . Rauf Nasuhoğlu ' nun diğer belli başlı çalışma ve katkıları şunlardır:

Üniversitelerde fizik öğretimi programları ve kitaplarının geliştirilmesi konusunda

- TÜBİTAK ' ça desteklenen "Fizik Öğretimi Geliştirmek İçin Berkeley Fizik Programı'nı Türkçe' ye Adapte Edip Deneme” adlı bir eğitim projesini gerçekleştirmiş ve fen fakülteleri fizik programı için ders kitaplarını, laboratuvar kitaplarını öğretime kazandırmıştır. Altı ciltlik bir kitap serisi ve laboratuvarlar kurulması bu projenin kalıcı ürünü olmuştur.
- Milli Eğitim Şuralarında üye olarak, ortaöğretim fen programlarının geliştirilmesi ve çağdaşlaştırılması konusunda; fen dersleri öğretmenlerinin yetiştirilmeleri ve ortaöğretim-yükseköğretim arası ilişkilerin eğitim bütünlüğü İçinde ele alınmasının gerçekleştirilmesi konularında çalışmalarda ve katkılarda bulunmuştur.
- Fizik öğretmenlerinin meslek öncesi, üniversitelerde ve eğitim enstitülerinde yetiştirilmelerinde etkin hizmet vererek öğretmenler yetişmiştir. Çeşitli hizmet İçi eğitim programlarında görev alarak, öğretmenlerin gelişmelerinde ve yetişmelerinde yol gösterici katkılarda bulunmuştur.
- Ders kitabı yazmak ve mesleki dergilerdeki alanına ilişkin yayınların yanı sıra; eğitim, ortaöğretim, yükseköğretim, fen öğretimi, eğitim ve gençlik konularında yazılı basında birçok yazısı ve makalesi yayınlanmıştır.
- Atatürk' çü eğitim konusunda, kamuoyunu aydınlatmak ve yöneltmek yönündeki yazıları ile de dikkati çekmiştir.
- Ülkemizde fizikçilerin mesleki boyutta örgütlenmesi için önce Türk Fizik Derneği üyeliği, sonra Türk Fizik Vakfı'nın kuruluş çalışmalarında öncü hizmetler vermiş ve görevler yapmıştır. Fizik Vakfı'na yaptığı bağışlar ve verdiği hizmetler büyük boyutlarda olmuştur.
- Türkçe'nin arı ve duru kullanımına özen gösteren Prof . Dr. Nasuhoğlu, Türkçe'nin bilim dili olarak geliştirilmesi yönünde verdiği uğraşmayı, yazı latayla ve konuşmalarıyla sürdürmüş ve sürdürmektedir. Kurduğu bir ekip İle Fizik Terimleri Sözlüğü ‘nü hazırlamıştır; basılan eser halen kullanılmaktadır.

Çağdaş ve bilimsel nitelikler taşıyan bir eğitimin amaçlarına ve ulusal hedeflerine ulaşmasında hizmet vermiş olan, 1987 Eğitim Hizmet Ödülü'nün sahibi Prof. Dr. Nasuhoğlu 'nu 21.06.1996 tarihinde yitirdik. yitirdik.

Prof , Dr . Burhan Cahit Ünal

Rauf Bey akılcı, saydam ve kararlı bir bilim adamı idi. Onun ayırıcı özelliği devrimci bir Atatürkçü oluşuydu. Devrimciliği onun hem şansı hem de dramı oldu: Şanslıydı; çünkü çevresindeki devrimciliği ona savaşlarla dolu bir yaşam sağladı; dramıydı, "Atatürkçü" ler devrimciliği çoktan bırakmışlardı. Bu nedenle ister Millî Eğitim Bakanlığı'nda ister üniversitede, yalnız adamdı. İnançları doğrultusunda, üç cephede savaş verdi: Fizik eğitimini çağdaşlaştırmak, üniversiteyi demokratikleştirmek, fizik dilini Türkçeleştirmek.

"*Bilim sürekli değişiyor; eğitim de sürekli değişmelidir*" derdi Rauf Bey. Oysa öğretim üyelerinin ve yardımcılarının büyük çoğunluğu, fizik eğitimini, uzun yıllarda öğrenilmiş değişmez bir dersin öğrenciye değişmez biçimde aktarılması sayardı. Bu nedenle, Rauf Bey' İn yetkilerini kullanarak getirdiği yenilikler, böyle bir çoğunluğun tepkisini alırdı. Ama o, gözünü budaktan sakınmadan ödünsüz tutumunu sürdürürdü. Fiziği pek çok öğrencisine öğretti; ama bilimde ödün olmayacağına kimseyi İandıramadı. Çünkü ortam her şeyden ödün vermeyi gerektiren bir İlkesizliğe doğru hızla kayıyordu. Rauf Bey sevilir ve sayılırdı; ama onunla birlikte hareket etmekten kaçınılırdı.

Fizik eğitimini çağdaşlaştırmada, Rauf Bey ' İn gerçekleştirdiği projelerin en önemlisi, Berkeley Fizik Programı'nı ve programın uyguladığı PSSC fiziğini Türkçe 'ye kazandırmak oldu. Onun İnadı ve azmi olmasaydı, başka hiçbirimiz böyle ağır bir yükün altına giremezdik. Bu program çevreleli çeyrek yüzyıl geçti; ama Feynman ' ın Dersleri bugüne dek çevrilmedi, Suriyeli fizikçiler Feynman' ı çoktan Arapça' ya çevirdiler, Şimdi Şu soruyu sormanın sırasıdır: Berkeley Fizik Programı fizik eğitimimizin İçine girebildi mi? Bir programın Türkçe 'ye çevrilmesi başkadır; onun özümsemesi başkadır. Unutmayalım; söz konusu bir ön lisans programıdır.

Berkeley ve Feynman programlarının getirdiği yenilik, "maddenin fiziksel özelliklerini, onu oluşturan atomların davranışlarıyla açıklaması ve atomların davranışlarını da kuvantum fiziğiyle açıklamasıdır."

Maddenin atom modelinin ve kuvantum fiziğinin ön lisans düzeyine indirilmesi yalnız fizikçilerin tepkisini almadı; kimya ve biyoloji bölümlerini de tedirgin etti. Çünkü Rauf Bey' in

kazandırdığı program, doğa bilimlerinin on dokuzuncu yüzyıl kalıntısı “ilmü-hal”ini sarsıyordu.

Rauf Bey'in savaş verdiği ikinci alan üniversitesinin demokratikleşmesiydi. Üniversitenin demokratikleşmesinin amacı, üniversitenin çağdaşlaşabilmesi için gerekli Özerkliğin ve düşünce özgürlüğünün oluşturulmasıydı. Bu alandaki çabalar, fizik programlarının çağdaştırılmasından daha büyük tepkilerle karşılaşmışlardır. Bilindiği gibi, üniversite özerkliği basın özgürlüğü ile birlikte 1950' lerdeki CHP muhalefetinin temel İki konusunu oluşturuyordu. Türkiye' nin demokratikleşmesiyle, üniversitenin özerkleşmesi o günlerden beri birbirinden ayrılmaz çözümsüz sorular olarak kaldılar. Rauf Bey gibi devrimci Atatürkçüler, 1961 Anayasası' nı ciddiye aldılar ve 1971' de kendilerini Mamak' ta buldular.

Üniversitemiz bin yıldan beri bilim üretmediği için, onu çağdaştırmak gibi yapay bir sorun her zaman ortaya çıkmıştır. Üniversite bilim üretseydi böyle bir sorun olmazdı. Atatürk' ün 1933 reformu ve Alman bilim adamlarını üniversiteye katması bile üniversiteyi kendiliğinden bilim üretir duruma getirmemiştir. Rauf Bey üniversitenin soyut tanımından yola çıkarak, akla uyan her iyileştirmenin önce üniversitede gerçekleşeceğine İnanırdı. Bu nedenle her düzeyde ve her yönde meydan savaşları verirdi. Ne var ki zaman, bir üçüncü dünya ülkesinin üniversitesinin de çağdaşlaşmamaya and içtiğini gösterdi.

Bir ülke üçüncü dünyada kalmağa ve demokratikleşmemeye and içmişse, onun üniversitesi de aynı yolu izleyecektir. Yenilikleri, 1839 Tanzimat Fermanı' ndan günümüze dek, hep Batı ' nın baskısıyla İçimize sindirmeden, İnanmayarak, göstermelik bir etiket gibi aldık. Son olarak da, Mustafa Kemal ' in bu ülke için bir lüks ya da Tanrı ' nın gönderdiği İstisna bir lütuf olduğunu kanıtladık.

Fizik dilinin özleştirilmesi Rauf Bey' in üçüncü savaş alanıydı. Amaç öğrencinin fiziği kendi anadilinde kavramasıydı. Hem felsefede hem de fizikte kullanılan induction sözcüğünü örnek olarak alalım. Bu sözcük bir İngiliz ya da bir İtalyan öğrencinin zihninde belli bir durumu çağrıştırır; oysa yabancı dili bu sözcüğü anlayacak kadar bilmeyen bir Türk öğrencinin zihninde hiçbir uyan yapmaz. Bu nedenle, eski Türk Dil Kurumu' nun özleştirme programı dilin estetiği dışında, eğitimin kavramsallaşması açısından yaşamsal bir önem taşımaktadır. Çoğumuz induction ' un fizikteki anlamının Faraday ' ın aynı adı taşıyan yasanın fiziksel işleyişini anladıktan sonra bir sonuç olarak öğrenmişizdir.

Rauf Bey, Berkeley Fizik Programı'nın Türkçeleştirilmesi sırasında fizik dilini özleştirme çalışmalarını bir düzene koydu. Önerilerini bir kitapta topladı. Fizik terimlerine

bulduğu Öztürkçe karşılıkların bazıları beğenildi; çoğunlukla beğenilmedi. Şüphesiz Rauf Bey yapıcı eleştiriye ve önerilere açıktı. Ama karşı çıkanların çoğunluğu Yunanca kökenli sayılan sözcükleri korumaktan yana idiler. Örneğin induction karşılığı Rauf "yerleşmiş Bey" İn önerdiği 'irkilim' yerine 'indüklemeyi' yeğliyorlardı. Bu sonuncular üzerinde durmayarak asıl soruna dönelim.

Dil sorunu, Türkçe'nin Selçuklu ve Osmanlı iktidarlarınca ihmalinden kaynaklanır. Selçuklular Farsça' yı resmi dil olarak alırlar; Osmanlılar da yapay Osmanlıca'yı kurarlar. Türkçe'yi halk ozanlarına bırakırlar. Aynı iktidarlar bilim ve felsefeye de sırt çevirirler. Türkçe bin yıl boyunca yerinde sayar. Atatürk, bir ulusun başka ulusların dilleriyle eğitilemeyeceğini, onun yalnız anadiliyle eğitilebileceğini biliyordu. Bu nedenle, Türkçe'yi bin yıl önce bırakıldığı yerden ele alarak onu hem resmi dil hem de eğitim dili yaptı. Türkçe bu görevleri üstlenmeye hazır mıydı? Hayır. Ama bu yapılmısaydı ne olurdu? Kavramlardan yoksun bir ulus ortaya çıkardı.

Induction sözcüğüne dönelim. Öğrenci Faraday yasasını kavramazsa, bu sözcük onun belleğinde Faraday' ın adına yapışık bir etiket olarak kalır. İngilizce bilmeyen şarkıcıların bu dildeki şarkıları ya da Arapça bilmeyen hafızların Kur'an' ı anlamadan kusursuz okumaları gibi bir durum ortaya çıkar. Buna bir de İçeriği bilinmeyen bir matematik formülleri eklersek, fizik eğitiminin bugünkü durumu ortaya çıkar. Rauf Bey dil sorununu bu bilinçle ele aldı. Fakat sorun çözülmüdü.

Bilime ve felsefeye bin yıl boyunca sırt çeviren İktidarlarca İhmale uğramış bir dilin sorunları ne yarım yüzyılda ne de İkinci bin yüzyılda çözülebilir. Sorun sadece eski Türk Dil Kurumu' nun ve de Rauf Bey' İn çabalarıyla çözülecek bir sorun değil. Asıl sorun iktidarın bilime, felsefeye ve diline sahip çıkması sorunudur. Yunanca İki bin yıl önce bilim ve felsefe diliydi; onu Arapça ve sonra da Latince izledi, Bugün bilim dili İngilizcedir. Türkçe hiçbir zaman bilim ve felsefe dili olmadığı gibi, bilime ve felsefeye sırt çeviren İktidarların ayrıca hışmına uğradı.

Atatürk, çağının koşulları İçinde gerekeni yaptı. Onun "İzinde olduklarını" Onunla "aydınlandıklarını" İleri sürenler, birlikte geçirdiğimiz yarım yüzyıl boyunca çağın gerektirdiklerini yaptılar mı? Rauf Bey' in ayrıcalığı işte burada ortaya çıkıyor.

Abdüsselâm "bilimde kısa devre olmaz " der; felsefede ve dilde de öyledir. Eksiklerini tamamlamadan çağını yakalayamazsın.

Prof. Dr . Namık Kemal Pak (TÜBİTAK Eski Başkanı-ODTÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümü Öğretim Üyesi)

1964 sonbaharında, bilimsel yaşamlarının ilkbaharındaki bir gurup NATO burslusu olarak Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'nde üniversite eğitimine başladığımızda bizi nelerin beklediğine ilişkin hiçbir fikrimiz yoktu. Hiç hesapta kitapta, hatta düşüncelerde bile olmadan kendimizi Fen Fakültesi'nde bulmuştuk. Yaşamımızın bu en önemli dönemecinden geçerken birkaç bilge kişinin "en doğrusu budur" tavsiyesi dışında kimsenin fikri alınmamış, ailelerimizin bile kararlar alındıktan sonra haberi olmuştu. Fizik bölümünde dört, kimyada üç, matematikte iki kişiydik başlangıçta. Sonraki yıllarda bu sayı bir miktar daha arttı.

30 kişilik bilim kulübü gibi çalışan bir lise sınıfından gelmiş, uyku dışındaki her anını bilimi yaşayarak geçiren biz bilim adamı adayları için inanılmaz bir boşluk dönemiymişti bu ilk aylar. Aşırı kalabalık anfilerde verilen çok yüksek düzeyli olmayan derslerden, heyecanımıza muhatap olup bizimle etkileşebilecek hocaları (en azından bizim o zamanki bakış açımızdan) bulamamış olmaktan, müthiş rahatsızlık duyuyorduk.

Bu boşluk dönemindeki tek dayanağımız, NATO İlim Komitesi adına bizi İzlemekten sorumlu Prof. Dr. Tefik Karabağ 'ın moral desteği idi. Tefik Hoca her şeyin çok hızla istediğimiz gibi olacağını, yılgınlığa kapılmadan çalışmamız gerektiğini telkin ediyordu. Gerçekten de dediği oldu ve işte tam o sıralar Rauf Hoca'yla birbirimizi keşfediverdik.

Ondan sonraki dönem artık Amerikan deyimıyla yeni bir s' top oyunu " idi. Bu dönem bir yıl sonra Burhan Cahit Ünal, İki yıl sonra Niyazi Tarımer hocalar devreye girince bambaşka bir nitelik kazandı. Bilim kulübümüz yeniden kurulmuştu.

Normal müfredat programlarına ilaveten yeni ders programları geliştiriliyordu. Bu dersler ya hafta sonları ya da akşam üstleri normal ders programı bittikten sonra yapılıyordu.

İkinci yıl Goldstein 'in Klasik Mekaniğini yapmıştık Burhan Bey'le. O yılın yaz tatilinde evlerimize gitmeyip kuvantum mekaniği ile tanıştırdık, Ankara 'nın ağustos güneşi ile kavranan uzun günlerinde sırtımızdan akan terleri keyifle hissederek mikro evrene yapılan bu İlk serüven çok heyecan vericiydi. Çok keyifli bir dönemden geçiyorduk. Bu keyfin bir nedeni kuşkusuz bizim özel bir gurup olarak, bilime olan susamışlığımızda her şeyi bir an önce öğrenmek tutkularımızın tatmin edilmişinden kaynaklanıyordu. Ancak, ikinci bir etken vardı ki bu da en az birinci kadar önemliydi. O da, Rauf ve Burhan hocaların mevcudiyetleri ve bizimle

aynı heyecan ve tutku moduna girmiş olmalarıydı. Bir diğer deyişle arz ve talep arasında bir rezonans oluşmuştu.

Söz gelişi Rauf Hoca, o sıralar fakülte dekanı olmasına rağmen ağustos ayında yaptığımız özel kuvantum mekaniği dersine, "Bana gençliğimde kimse kuvantum mekaniği öğretmedi" serzenişleriyle gelip bizimle beraber izlemişti. Onun bizimle birlikte bir öğrenci gibi derse devam edişinin 18-19 yaşlarındaki beyinlere ne denli yüksek bir itici güç kazandırdığını herhalde söylemeye gerek yok.

Her gün önümüzde açılan yeni bilim ufuklarıyla küçük dünyamız nasıl da genişliyordu... İşte tam o günlerde Feynman adı girdi repertuarımıza ve onu, o kendine özgü fizik (daha doğrusu bilim) öyküsüyle tanıştık; bir başka deyişle, doğayı anlayış ve anlatışın şiirselliğiyle. Rauf Hoca'nın ağabeyiyle yürüyen bu özel kulüp havası sinerjik etkisini tüm fizik bölümünde er geç gösterecekti kuşkusuz.

Klasik programlardan vazgeçmekte zorlananlar olduysa da, değişim rüzgarlarına, Rauf ve Burhan hocalar kadar güçlü körükleyiciler varsa, karşı durmak mümkün değildi.

Feynman, üniversite ikinci sınıf öğrencileri için yazdığı kitabında hiç ürkütmeden "yol integrali kuvantizasyonu"ndan bahsedebilirken ve özel bir gurup öğrenciye üçüncü sınıf sonunda Feynman' ın her üç kitabı, Goldstein' İn Klasik Mekaniği, Mandl'ın Kuvantum Mekaniği, Landau ve Lifschits' in Klasik Alanlar Kuramı öğretilabiliyorsa, Rauf Hoca'nın bu başarılı denemeyi tüm fizik bölümüne genelleştirmesine hangi güç engel olabilirdi ki? Daha biz fakülteden ayrılmadan kuvantum mekaniği normal ders programı kapsamına girdi bile. Birtakım derslerin adı aynı kalmıştı ama, Feynman tarzında öğretilmeye başlanmıştı.

Fakülteden ayrıldıktan sonra da Rauf Hoca'nın eğitimindeki reform tutkusunun dolu dizgin devam ettiğini hep keyifle ve duygulanarak izledim. Amerika' dan döndüğünde PSSC Üniversite Fizik Kitabı'nın çeviri projesine sevinçle katıldım ... Bir diğer önemli projesi ise o yıllarda dünyada fizik eğitiminin yeni gözdesi Berkeley dizisinin çevirisiydi. O projeye de Kuvantum Fiziği cildinin çevirisine katkı yaparak keyifle katıldım.

Bu yorulmaz eğitim misyonerinin bir diğer özelliği eğitim ve öğretim işini son derece ciddiye alışıydı. Derste heyecandan kendinden geçtiğini hissederdik. Daha sonraki yıllarda en ünlü sahne sanatçılarının her performanstan önce ne denli heyecanlandıkları ve hatta adrenalinlerinin yükseldiğini öğrendiğimde, Rauf Hoca gibi işini tutku derecesinde seven ve

ciddiye alan bir eğitim sanatçısının her biri bir sahne gösterisi olan derslerinde duyduğu heyecanın sahne heyecanından başka bir şey olmadığını anladım.

Benim de her dersten önce duyduğum o keyifli stresin Rauf Hoca modelinden miras kaldığını sanıyorum.

O bitmez tükenmez enerjisi İle büyük fizik amfisinde ” cıva gibi “ zıp orada zıp burada dolaşarak bir anfi dolusu heterojen öğrenciyi nasıl ilgili ve uyanık tuttuğu, arka sıralardaki öğrencileri bu amaçla nasıl kırıcı olmadan esprili sataşmalarıyla derse çektiği hafızalarımızdan silinmeyen bir hoca; daha sonra çok sevgili bir dost ve ağabey olarak yaşamımda ve gönlümde unutulmaz bir yer tutarak ebediyete göçmüş olan sevgili Rauf Hocamız'ı şükranla, minnetle anıyorum.

Prof. Dr İsmail Hakkı Duru (Feza Gürsey Enstitüsü Eski Müdürü ve İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Fen Fakültesi Matematik Bölümü Öğretim Üyesi)

Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi fizik profesörü Rauf Nasuhoğlu ' nu 23 Haziran günü kaybettik. Fen Fakültesi ' nin olduğu kadar Türk fizik tarihinin de bir dönemi kapandı.

Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi bir bakıma Rauf Bey demektir. Bütün varlığını fakültenin yükselmesine adanmıştı. Her zaman bilimden yana oldu. Temel bilimler eğitiminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması yaşam boyu süren uğraşı idi. Kişisel çıkar peşinde koşmadı. Bu nedendir ki arkadaşları tarafından, onlarla bazı akademik konularda görüş ayrılığı içinde olduğu zamanlarda bile hep sevildi ve sayıldı. Fakülteyi gerici siyasetçilerin arenası haline getirmek isteyenler ise ona hep düşman oldu.

Rauf Bey bilimin her şeyden üstün tutulduğu ve demokratik olarak yönetilen üniversitenin yılmaz savunucusu idi.

Genç bilim adamı adayları, statükocularla savaşımalarında en büyük desteği daima Rauf Bey' den gördüler. Zaten kendisi de 82 yıllık ömrünün son 5 yılını kendinden ve sevenlerinden çalan hastalığına kadar hep genç yaşadı.

Cumhuriyetimizin temel ilkelerin, Atatürk devrimlerine sınıksız sarılmamız gereken günümüzde Rauf Nasuhoğlu gibi kişilikler daha da önem kazanıyor. Rauf Bey 'i hiç unutmayacağız.

